

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ**

**Науково-дослідний центр
службово-бойової діяльності Національної гвардії України**

**Науково-дослідна лабораторія
будівництва та оперативного застосування
Національної гвардії України**

**ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ**

**“ Актуальні проблеми застосування
Національної гвардії України для здійснення
контролю території збройного конфлікту
неміжнародного характеру ”
(дистанційний)**

*27 листопада 2020 року
м. Харків*

Оргкомітет семінару

Голова оргкомітету – начальник науково-дослідної лабораторії будівництва та оперативного застосування Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України, доктор філософії з державної безпеки полковник **Манжура С.А.**

Відповідальний секретар оргкомітету – науковий співробітник науково-дослідної лабораторії будівництва та оперативного застосування Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України підполковник **Кухарець Д.В.**

Член оргкомітету:

старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії будівництва та оперативного застосування Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України підполковник **Гармаш В.П.**

Адреса оргкомітету: 61001, м. Харків, майдан Захисників України, 3, Національна академія Національної гвардії України, науково-дослідна лабораторія будівництва та оперативного застосування Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України.

Телефон: 8-057-739-26-15, електронна адреса: ndcnangu@ukr.net

Тези доповідей опубліковано в авторській редакції, мовою оригіналу. Відповідальність за зміст, достовірність інформації, фактичні помилки, точність викладених фактів та можливість використання для відкритого опублікування несуть автори.

© Національна академія Національної гвардії України

Науково-практичний семінар:

“ Актуальні проблеми застосування Національної гвардії України для здійснення контролю території збройного конфлікту неміжнародного характеру ”

Мета семінару:

виявлення проблемних питань застосування військових формувань та правоохоронних органів України для здійснення контролю території збройного конфлікту неміжнародного характеру та визначення основних шляхів їх вирішення.

Тематика семінару

1. Законодавство України щодо застосування Національної гвардії України у взаємодії з іншими силовими структурами для здійснення контролю території збройного конфлікту всередині держав.

2. Форми і способи здійснення контролю території збройного конфлікту всередині держави відповідно до світового досвіду.

3. Сценарії розвитку збройного конфлікту всередині держави та прогнозування бойового складу протидіючих незаконних збройних формувань.

4. Перелік необхідних заходів і обсягу завдань щодо здійснення контролю над територією збройного конфлікту всередині держави.

5. Форми, способи та необхідний склад сил і засобів для здійснення контролю території збройного конфлікту неміжнародного характеру

З М І С Т

Манжура С.А. Можливі сценарії розвитку збройного конфлікту міжнародного характеру всередині держави.....	5
Дублян О.В., Доброгурський В.І. Рекомендації щодо визначення завдань складовим інтегрованим потенціалом асиметричної протидії в інтересах здійснення контролю території збройного конфлікту.....	9
Резнік Д.В., Шкурат Б.Ж. Планування взаємодії в ході виконання спільних завдань різнорідним угрупованням військ.....	14
Гармаш В.П. Обґрунтування переліку необхідних заходів і обсягу завдань щодо здійснення контролю над територією збройного конфлікту всередині держави.....	16
Левченко В.А., Глоба А.В. Щодо необхідності врахування властивостей живучості при створенні системи зенітного ракетного прикриття військ в сучасних умовах.....	20
Кухарець Д.В. Аналіз відомих форм і способів здійснення контролю території збройного конфлікту міжнародного характеру	23
Гулак Ю.С., Слісар П.О. Аналіз виконання органами військового управління завдань координації вогневого ураження противника під час стабілізаційних дій та здійснення контролю над територією збройного конфлікту.....	26
Писарєвський С.В. Шляхи удосконалення логістичного забезпечення сил безпеки та оборони для здійснення контролю території збройного конфлікту міжнародного характеру.....	28
Власюк В.В., Гасан О.А. Модель оцінювання можливості виконати бойове завдання похідною охороною щодо недопущення раптового нападу противника на головні сили під час здійснення маршу підрозділом Національної гвардії України.....	31
Голіна О.Ю. Окремі аспекти правових та організаційних проблем забезпечення функціональної діяльності Національної гвардії України під час ООС.....	34
Морквін Д.А. Правовий огляд деяких особливостей міжнародного законодавства щодо протидії катуванню військовослужбовців у зоні проведення ООС.....	40

УДК 355.5

Манжура Святослав Анатолійович, начальник науково-дослідної лабораторії будівництва та оперативного застосування Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України, доктор філософії з державної безпеки, полковник

МОЖЛИВІ СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ ВСЕРЕДИНИ ДЕРЖАВИ

Світова безпекова обстановка характеризується посиленням міждержавних протиріч, наявністю держав з нестабільною внутрішньою політичною, економічною, безпековою обстановкою, слабким державним управлінням тощо. Внаслідок цього, у країнах з внутрішньою нестабільністю виникають збройні конфлікти неміжнародного характеру (ЗКНХ), що становлять значну небезпеку їх конституційному ладові та територіальній цілісності. Нажаль, до таких країн, в яких виникнення конфліктів такого типу є високо ймовірним, відноситься й наша держава.

Аналіз кризових ситуацій останніх десятирічь показує, що більшість сучасних криз стала внутрішньодержавними.

Новим й дуже небезпечним викликом сьогодні стають гібридні методи ведення війни, що включають в себе комбінацію партизанської та громадянської воєн, а також заколоту і тероризму. До таких методів включають також інформаційну, психологічну, кібернетичну війни, економічний і дипломатичний тиск на супротивника.

За наявності в країні внутрішньої нестабільності за певних умов може виникнути збройний конфлікт неміжнародного характеру, що становить значну небезпеку конституційному ладові та територіальній цілісності держави.

Такий конфлікт характеризується наступними двома критеріями: збройні групи, що беруть участь у військових діях повинні проявляти хоча б мінімальну ступінь організованості, а збройні зіткнення повинні досягати мінімального рівня інтенсивності.

Крім того, збройний конфлікт неміжнародного характеру слід відрізняти від менш значних форм колективного насильства, наприклад: заворушень серед цивільного населення, повстань, окремих актів тероризму або інших поодиноких актів насильства.

У Воєнній доктрині України однією з актуальних воєнних загроз є «діяльність на території України не передбачених законом збройних формувань (НЗФ), спрямована на дестабілізацію внутрішньої соціально-політичної ситуації в Україні, залякування населення, позбавлення його волі до опору, порушення функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування, важливих об'єктів промисловості та інфраструктури», а одним зі сценаріїв, за яким можуть бути реалізовані загрози воєнній безпеці України передбачає ескалацію збройного конфлікту всередині держави, інспірованого Російською Федерацією з намаганням відокремити від України адміністративно-територіальні одиниці у східних та південних регіонах України, за участю НЗФ, терористичних угруповань у взаємодії з політичними, неурядовими, етнічними, релігійними або іншими організаціями.

Слід додати, що досить високий конфліктогенний потенціал існує не лише в регіонах, що межують з Російською Федерацією. Сюди можна додати також Придністров'я, Буковину, Закарпаття, Львівщину, м. Київ та окремі райони, Волинської, Ровенської, Житомирської областей (нелегальний видобуток бурштину) тощо.

Однак, ми вважаємо, що діяльність НЗФ скоріш відноситься до загроз громадській безпеці, що підтверджується тим, що Кримінальний кодекс України відносить створення НЗФ до злочинів проти громадської безпеки. Під час ЗКНХ підвищується ймовірність скоєння злочинів за розділами 1-4, 9, 10, 12, 14, 15, 18-20 Карного кодексу України, що потребує планування відповідних спроможностей для реагування на них.

В цілому головна відповідальність щодо припинення ЗКНХ покладається на НГУ, безпосередню участь приймають СБУ, ЗСУ, НПУ, розвідувальні органи,

органи загальної компетенції. Інші відомства відіграють другорядну роль. Аналіз Закону «Про правовий режим надзвичайного стану» [ст. 2, 4, 10, 16, 17, 18, 20] дає змогу стверджувати, що керівництво силовими структурами Сектору безпеки і оборони України (СБОУ) Національна гвардія України (НГУ) буде спроможна здійснювати за умов введення на території ЗКНХ правового режиму надзвичайного стану й призначення Головного управління НГУ військовим командуванням.

Проте, за типовими ситуаціями, зазначеними нижче, що можуть призвести до ЗКНХ або мають місце вже при наявності збройного конфлікту, головними виконавцями при виконанні завдань вже будуть СБУ, НПУ, ЗСУ, що таким чином створює певне протиріччя щодо призначення НГУ головним виконавцем:

- намагання відокремити від України певні адміністративно-територіальні одиниці, зокрема за участю непередбачених законом воєнізованих та/або збройних формувань, приватних військових компаній, терористичних, неурядових, етнічних, релігійних або інших організацій;

- спроби державного перевороту або незаконної зміни конституційного ладу;

- дії інших держав щодо поширення свого впливу на внутрішньополітичну обстановку в Україні, насамперед на територіях, які вони розглядають як зони реалізації національних інтересів (впливу), в районах проживання споріднених етносів тощо;

- виникнення масових заворушень на політичному, етнічному, релігійному та іншому підґрунті, акції громадянської непокори (страйки, блокування роботи органів державної влади, порушення функціонування об'єктів, комунікацій);

- перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань;

- забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Слід зазначити, що умови, за яких може бути введений надзвичайний стан, зазначені у статті 4 Закону «Про правовий режим надзвичайного стану», а саме номери 2-7, корелюють з ситуаціями, що розглядаються в Додатку до Концепції розвитку СБОУ. Зазначені умови можуть мати місце як окремо, так і в певному сполученні, а інколи й всі разом.

Було розроблено варіант сценарію розвитку ЗКНХ в одному з регіонів держави. Сутністю зазначеного сценарію є провокування внутрішньої нестабільності в державі шляхом організації масових заворушень на політичному підґрунті, вчинення акцій громадянської непокорності (страйки, блокування роботи органів державної влади, порушення функціонування об'єктів, комунікацій) з метою намагання відокремити від України певні адміністративно-територіальні одиниці, зокрема за участю НЗФ, приватних військових компаній, терористичних, неурядових, етнічних, релігійних або інших організацій.

Такий сценарій містить комплекс загроз державній та громадській безпеці, має складний комплексний характер і вимагає застосування в першу чергу сил безпеки Сектору безпеки і оборони (СБОУ), а в окремих випадках, коли інтенсивність збройного конфлікту буде вимагати масштабного застосування військової тактики дій, а сил НГУ вже не буде вистачати для контролю території конфлікту, – й сил оборони.

УДК: 355.45.02:005.21(477)

Дублян Олександр Володимирович, провідний науковий співробітник
Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України, кандидат
військових наук

Доброгурський Валерій Іванович, заступник начальника Національного
університету оборони України імені Івана Черняховського, полковник

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗАВДАНЬ СКЛАДОВИМ ІНТЕГРОВАНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АСИМЕТРИЧНОЇ ПРОТИДІЇ В ІНТЕРЕСАХ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ТЕРИТОРІЇ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

В останні десятиліття гібридні війни розгортаються переважно в ментальному просторі. Державу можна знищити, не оголошуючи їй війни і не ведучи проти неї традиційних військових операцій, а лише використовуючи політичні, інформаційні та психологічні засоби. Стратегія гібридної агресії націлена на виснаження країни-мішені й будується на використанні широкого спектру дій, здійснюваних з використанням військових і невійськових формувань. При цьому держава-агресор приховано, без формального оголошення війни атакує структури державного управління, економіку, інформаційну й культурно-світоглядну сфери, сили правопорядку та збройні сили країни-мішені. Для збройних провокацій та зіткнень з силовими структурами залучаються місцеві заколотники, найманці, незаконні військові формування, націоналістичні й псевдорелігійні організації, які фінансуються з-за кордону. На повалення влади також активно працюють дипломатичні відомства й розвідувальні структури країни-агресора. Поява нових форм агресії обумовлює необхідність завчасного створення механізмів нейтралізації негативного впливу зовнішніх втручань і внутрішніх екстремістських дій, локалізації території на яких вони діють.

Досвід розв'язання збройних конфліктів, що мають гібридний характер [1] показує, що недостатня розробленість способів вирішення протиріч невоєнними засобами та надання переваги вирішення суперечностей військовими засобами,

особливо з боку більш сильних у воєнному відношенні держав призводить до застосування воєнної сили. Це вимагає як адекватної силової реакції, так і здійснення контролю території збройного конфлікту. У той же час держава проти якої приховано застосовуються воєнна сила, особливо у комбінації з інформаційно-психологічним впливом, заходами економічного, політичного тиску не завжди може мати ресурси для ефективної протидії. Для подолання цієї проблеми була розроблена Концепція асиметричної протидії ворожій державі для нейтралізації її впливу на визначальні сфери національної безпеки України [2].

Концепцією передбачається формування інтегрованого потенціалу асиметричної протидії агресивним діям більш сильного противника, на які не вистачає ресурсів для реагування симетричними способами. Основною формою досягнення стратегічної мети асиметричної протидії агресивним діям більш сильного противника є “спеціальна операція”. Спеціальна операція (СО) змістовно є “координованими діями різнорідних сил та засобів, що об’єднані єдиною метою” з відповідними їй “локальними спеціальними операціями” (ЛСО), як форми досягнення тактичних цілей протидії. Локальні спеціальні операції є конкретною за метою чи цілями, а тому обмеженими за часом і складом сил формою асиметричної протидії вибраній загрозі як воєнного так і гібридного характеру. Цілі локальної операції змістовно відбивають етапи її проведення. На відміну від етапів класичних операцій етапи проведення ЛСО можуть проводитися як послідовно так і одночасно (наприклад, одночасний вплив на вразливі місця противника у політичній та економічній сферах, контроль території збройного конфлікту, протидія інформаційно-психологічному впливу тощо).

Враховуючи незавершеність створення національної системи стійкості, що повинна забезпечити дієву координацію та чітку взаємодію органів сектору безпеки і оборони у запобіганні й реагуванні на загрози та розроблення універсальних протоколів реагування на кризові ситуації [3] найбільш складним

завданням на шляху реалізації потенціалу асиметричної протидії є обґрунтування часткових завдань суб'єктам інтегрованого потенціалу асиметричної протидії (ШАП). Одним із таких завдань є здійснення контролю території збройного конфлікту з метою запобігання її розростання та недопущення розповсюдження зброї, боєприпасів, заборони створення та діяльності незаконних збройних формувань.

Спільне виконання завдань інтегрованим потенціалом потребує взаємодії і координації дій органів державної влади та складових сектору безпеки і оборони України (СБОУ) з урахуванням особливостей сучасної збройної боротьби, у ході якої широко використовуються не лише військові сили та засоби, а й різноманітні невійськові. Це обумовлює необхідність врахування основних принципів управлінської діяльності при визначенні завдань складовим ШАП. Основними з цих принципів, що пропонуються до врахування під час визначення завдань складовим інтегрованого потенціалу в операції є: наявність одного керуючого центру (органу); збалансованість прав і обов'язків осіб, які приймають рішення у структурі суб'єктів СБОУ, тобто відповідальність має бути узгодженою з їх повноваженнями; реальність поставлених завдань і термінів; конкретність і адресність, що передбачають визначення виконавця заходу, часу і термінів; несуперечливість, тобто погодженість з іншими рішеннями із забезпечення воєнної безпеки. Дотримання цих принципів в кінцевому варіанті забезпечить досягнення мети спеціальної операції та її часткових завдань, у т.ч. з контролю території збройного конфлікту.

Процес визначення завдань потребує декомпозиції зазначеної мети операції із застосуванням одного з методів побудови системи цілей – побудови “дерева” цілей (підцілей) з асиметричної протидії загрози воєнного характеру, що дасть змогу вибудовувати взаємозв'язки між цілями різних рівнів, поділяти масштабні цілі на етапи, надавати чітку загальну картину системи цілей [2]. Слід зазначити, що для кожної загрози (мета операції) створюватиметься своя система протидії.

Умовою є дотримання таких основних вимог при формуванні “дерева” цілей (підцілей) – виключення неважливих та малоефективних заходів і заходів, що не можуть бути ресурсно забезпечені. Основними системними вимогами до переліку цілей найнижчого рівня є класичні – їх повнота, ненадлишковість та вимірність [4]. Саме вимірність цілей уможлиблює пошук оптимального (раціонального) розподілу зусиль між суб’єктами СБОУ та організацію контролю за результатами їхніх дій на всіх етапах протидії загрозам.

Тобто, сама по собі асиметричність протидії більш сильному у воєнному відношенні противнику обумовлює наявність певних обмежень на формування цілей проведення ЛСО. Так, можливі сценарії протидії асиметричному впливу з боку противника та кількість вразливих місць на які необхідно спрямувати дію ШАП (ЛСО) визначають і різні варіанти формування складу інтегрованого потенціалу (сили та засоби суб’єктів СБОУ). На формування цілі СО (ЛСО) суттєвий вплив здійснюють також обмеження щодо забезпечення заходів впливу ресурсами. У той же час на етапі формування цілі відсутня повна інформація про їх наявність та ще не визначений склад суб’єктів СБОУ, що сформують інтегрований потенціал. Це вимагає завчасної експертної оцінки можливих сценаріїв дій противника та базових варіантів асиметричної протидії для створення відповідного адекватного переліку цілей, які можуть бути реалізовані.

Для обґрунтування часткових завдань суб’єктам ШАП (у тому числі щодо контролю території збройного конфлікту) пропонується використовувати когнітивний підхід до процесу підготовки та виконання часткових операційних завдань суб’єктами, який базується на теорії та методах експертних систем, експертно-значущих проміжних сценаріїв (ЕЗПС), аналізу ієрархій та ін. Сутність когнітивного підходу полягає у формуванні восьми ЕЗПС, під якими розуміють вибрані експертами відносно самостійні етапи визначення завдань, без яких визначити операційні завдання суб’єктам ШАП є неможливим [2, 5].

Рекомендації щодо вихідних даних, процедур та їх послідовності при визначенні завдань складовим інтегрованого потенціалу в локальній спеціальній

операції асиметричної протидії розроблено на основі запропонованого у [5] підходу.

Підготовка вихідних даних для визначення завдань складовим ППАП в ЛСО, моніторинг стану суб'єктів інтегрованого потенціалу під час операції (стан виконання завдань та заходів) та моніторинг стану вразливих місць, точок (об'єктів та груп об'єктів) противника потребує оброблення великих масивів інформації. Це вимагає побудови інформаційно-аналітичної системи нового покоління, побудованої на використанні бізнес-аналітики нового покоління та асоціативної “In-memory” технології.

За розрахунками завчасне визначення цілей ЛСО та призначення комплектів сил та засобів для їх досягнення (з використанням моделі відбору суб'єктів для формування потенціалу асиметричної протидії), обґрунтування завдань складовим ППАП в операції (з використанням моделі обґрунтування завдань суб'єктам сформованого потенціалу асиметричної протидії) скорочує час планування ЛСО на 15-20% та підвищує його якість на 25-30%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воєнні аспекти протидії “гібридній” агресії: досвід України: монографія / колектив авторів; за заг. ред. А. М. Сиротенка. Київ : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 176 с.
2. Богданович В. Ю. Сиротенко А. М., Дублян О. В. Концепція асиметричної протидії ворожій державі для нейтралізації її впливу на визначальні сфери національної безпеки України. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2020. № 3(40). С. 7-11.
3. Указ Президента України “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року “Про Стратегію національної безпеки України № 392/2020” [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020>
4. Богданович В. Ю. Сиротенко А. М., Дублян О. В. Метод формування групи суб'єктів сил оборони для реалізації замислу операції асиметричної протидії виявлених (прогнозованих) загрози. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2020. №1(38). С. 7-11.
5. Сиротенко А. М., Богданович В. Ю., Свида І. Ю. Когнітивний підхід до визначення завдань складовим інтегрованого потенціалу деескалації загроз воєнного характеру в системі забезпечення воєнної безпеки. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2017. №4 (29). С.5-10.

УДК 355.424.4

Резнік Дмитро Вікторович, кандидат військових наук, доцент кафедри зенітних ракетних військ Інституту авіації та протиповітряної оборони Національного університету оборони України ім. Івана Черняхівського, полковник

Шкурат Богдан Жоржович, ад'юнкт кафедри зенітних ракетних військ Інституту авіації та протиповітряної оборони Національного університету оборони України ім. Івана Черняхівського, підполковник

ПЛАНУВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ В ХОДІ ВИКОНАННЯ СПІЛЬНИХ ЗАВДАНЬ РІЗНОРІДНИМ УГРУПОВАННЯМ ВІЙСЬК

Одним з питань планування операції (бойових дій) є організація взаємодії різних видів та родів військ. При цьому найбільш складним є узгодження їх дій (наприклад, дій повітряної та наземної складової військ (сил), наземних угруповань військ та артилерії, які виконують спільні завдання). Інструментом управління вогневими засобами і одночасно основою вибору раціонального способу їх спільних дій є планова таблиця взаємодії, яка відображає залучення активних засобів до бойових дій протягом відбиття удару повітряного противника або нанесення вогневого ураження. На даний час проблемним питанням є складний процес формування таблиці взаємодії, який здійснюється в оперативних підрозділах штабів майже “вручну” і потребує достатньо тривалого часу на оформлення. Крім того, існує певна проблема і в застосуванні вказаної таблиці під час ведення бойових дій, яка полягає в постійній потребі корегувати її зміст у зв'язку з невідповідністю поточної обстановки тій, що була прогнозована під час планування бойових дій.

Для вирішення цих проблем пропонується впровадження методики формування планової таблиці взаємодії військ (сил) під час ведення операції (бойових дій) в програмне забезпечення системи підтримки прийняття рішень командувачем (командиром).

Запропонована методика базується на застосуванні методів декомпозиції багатокритеріальної задачі формування планової таблиці взаємодії активних (вогневих) засобів протиповітряної оборони і дозволяє:

1. За рахунок застосування принципів системного підходу – врахувати критерії оптимальності та обмеження двох взаємопов’язаних задач: задачі оптимізації основних показників взаємодії між вогневими засобами різного підпорядкування та задачі формування таблиці взаємодії.

2. За рахунок проведення декомпозиції складного завдання – спростити рішення багатокритеріальної задачі шляхом формування ієрархічної структури критеріально-узгоджених задач “припустимої” складності.

3. За рахунок впровадження методики формування планової таблиці взаємодії активних засобів у систему підтримки прийняття рішень – дозволить знизити трудомісткість виконання ручних операцій по її формуванню, впровадити ефективну систему контролю помилок і логічних невідповідностей в отриманій таблиці, максимально врахувати особливості, основні обмеження здійснення взаємодії між підрозділами різних родів військв конкретних умовах операції (бойових дій).

4. За рахунок введення оцінки якості сформованої таблиці взаємодії можливо врахувати бойові можливості вогневих засобів, а також рівень складності обстановки для забезпечення рівномірності їх завантаження при виконанні поставлених задач.

УДК 355.5

Гармаш Вячеслав Петрович, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії будівництва та оперативного застосування Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕРЕЛІКУ НЕОБХІДНИХ ЗАХОДІВ І ОБСЯГУ ЗАВДАНЬ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ НАД ТЕРИТОРІЄЮ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ ВСЕРЕДИНИ ДЕРЖАВИ

Заходи щодо контролю над територією збройного конфлікту неміжнародного характеру (ЗКНХ) мають відповідати етапам розвитку конфлікту. Для попередження конфлікту має застосовуватися система антикризового управління; під час зародження збройного конфлікту – дії сил безпеки щодо нейтралізації дрібних груп незаконних збройних формувань (НЗФ) і недопущення створення системи режимних заходів НЗФ з контролю території; при досягненні інтенсивності збройного конфлікту до рівня власне ЗКНХ за критеріями міжнародного права та втрати контролю за окремими територіями - порушення системи режимних заходів НЗФ і відновлення контролю над територією; при встановленні контролю над територією кризового району – проведення стабілізаційних заходів.

Розглянемо систему антикризового управління (АКрУпр) НАТО, яка може бути застосована й в плануванні застосування гвардії для реагування на кризові ситуації, що загрожують національній безпеці.

З 2010 року забезпечення безпеки НАТО еволюціонувала від простого забезпечення концепція колективної оборони території держав-членів до забезпечення глобальної безпеки у всьому світі та співпраці з міжнародними організаціями.

Цілі антикризового управління НАТО:

– сприяти ефективному запобіганню конфліктів;

- ефективно здійснювати АКрУпр для запобігання переростання криз у збройні конфлікти;
- забезпечити своєчасну цивільну та військову готовність;
- при зростанні ворожнечі запобігати ескалації та змусити ворогуючі сторони припинити військові дії;
- коли ескалація конфлікту зупинена – здійснити його деескалацію.

В НАТО функціонує система реагування на кризові ситуації, яка має три головні завдання:

- забезпечення стійкого державного управління в кризових районах;
- здійснення критичних державних сервісів;
- цивільна підтримка воєнних операцій.

Система є інтегрованою, комплексною, гнучкою, включає політичну/воєнну/цивільну компоненти, має превентивний і застережливий характер.

Система реагування має бути здатною забезпечувати:

- стійкі поставки електроенергії, продуктів, води;
- ефективно реагувати на неконтрольовані переміщення великих мас населення;
- здатність мати справу з чисельними жертвами катастроф;
- стійку систему зв'язку та транспорту.

Система АКрУпр НАТО включає: процес реагування на кризові ситуації НАТО; компоненти системи реагування; процедури реагування; механізми реагування. Вона має багатошаровий характер відповідно до рівнів управління, має комплексний, колегіальний характер та здійснюється за фазами: «Індикатори й завчасне попередження» – «Оцінювання ситуації» – «Розроблення варіантів реагування» – «Планування дій» – «Виконавча фаза» – «Передача повноважень місцевій владі».

Система планування сил реагування ООН (через Управління координації гуманітарних питань – ОСНА), як взаємодіючого з НАТО органу, має дещо

відмінний, цивільний характер, а саме «Превенція» – «Пом'якшення наслідків» – «Готовність сил» – «Реагування на кризу» – «Відновлення» – «Відбудова й реформування». Основа підходу ОСНА до врегулювання гуманітарних криз – розподіл напрямків роботи між різними міжнародними й неурядовими організаціями для досягнення комплексного підходу й недопущення прогалин в роботі.

Основною проблемою (існує не тільки в НАТО, а й в українських реаліях) своєчасного реагування на кризові явища є їх раннє попередження для вчасного здійснення превентивних заходів. З цього приводу цікавою є методика раннього попередження АКрУпр НАТО, що ґрунтується на певному переліку основних індикаторів.

Під час планування АКрУпр аналізуються такі ключові фактори: ризики операції; стратегічні комунікації, критичні спроможності; передумови успіху; потреби у критично важливій інформації; заходи щодо реагування на кризу; обмеження; додаткові невоєнні дії та визначаються критичні вразливості. Далі робиться висновок, які слабкі сторони, прогалини, недоліки повинні розглядатися щоб покращити спроможності сил, покращити умови операційного середовища. Крім того, визначаються умови успіху та способи дій.

Цікавим є підхід західних військових фахівців, які в статутних документах розглядають такі напрямки зосередження зусиль при проведенні стабілізаційної операції: відновлення та забезпечення громадської безпеки, встановлення громадського контролю, проведення інформаційних заходів забезпечення діяльності місцевих органів державної влади й місцевого самоврядування, відновлення систем життєзабезпечення тощо. Кожен з даних напрямків включає свій перелік заходів та дій для досягнення кінцевої мети. З успішності реалізації кожного напрямку складається загальна успішність стабілізаційної операції. Для цього за кожним напрямком розробляються показники і критерії успішності проведених заходів.

Наприклад, для напрямку забезпечення громадської безпеки розглядаються такі заходи: припинення насильницьких дій, заключення мирних угод, роззброєння НЗФ, посилення державного кордону, забезпечення свободи пересування, паспортний контроль, охорона державних діячів, посилення охорони важливих об'єктів інфраструктури, розмінування тощо.

Об'єктом зосередження зусиль є саме місцеве населення та його сприйняття.

Таким чином, визначаються потенційні фактори стабільності та нестабільності. Фактори нестабільності включають скарги, події та ключові суб'єкти. Скарги місцевого населення впливають з різних джерел даних місцевого сприйняття. Події створюють вікно вразливості, в якому загрози підривають стабільність. Ключові актори — індивіди або організації, що провокують нестабільність та їх засоби, мотиви, й дії. Фактори стабільності включають стійкість, події та ключові суб'єкти. Стійкість у суспільстві — діяльність відповідних інститутів та механізмів - допомагають суспільству функціонувати мирно. Події представляють вікно можливостей для посилення стабільності. Ключові актори — індивіди або організації, що допомагають посилювати стабільність та їх засоби, мотиви, й дії.

УДК 623.418.2

Глоба Олександр Володимирович, ад'юнкт кафедри зенітних ракетних військ Національного університету оборони України імені Івана Черняховського, підполковник

Левченко Михайло Антонович, кандидат військових наук, доцент, начальник кафедри зенітних ракетних військ Національного університету оборони України імені Івана Черняховського, полковник

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ВРАХУВАННЯ ВЛАСТИВОСТЕЙ ЖИВУЧОСТІ ПРИ СТВОРЕННІ СИСТЕМИ ЗЕНІТНОГО РАКЕТНОГО ПРИКРИТТЯ ВІЙСЬК В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Здійснення контролю території збройного конфлікту передбачає виконання цілого ряду заходів з урахування ряду вимог і особливостей, які висуваються виникаючими потенційними загрозами. При найбільш негативному розвитку подій можна очікувати повномасштабне вторгнення противника з метою заволодіння території та важливих об'єктів.

Наступальні дії противника, найбільш імовірно, будуть починатися із проведення повітряно-наступальної або повітряної фази наступальної операції, основною метою якої буде: порушення державної та військової систем управління, знищення пунктів управління і всіх ланках його здійснення, систем енергопостачання, авіації на аеродромах та в повітрі, підрозділів зенітних ракетних військ на позиціях, які на момент удару будуть виявлені. Для придушення частин і підрозділів зенітних ракетних військ від противника можна очікувати застосування як високоточної зброї, так і засобів площинного характеру ураження, а носії такого озброєння можуть знаходитися як в повітрі, так і на землі.

Поєднання положень теорії живучості, вимог щодо забезпечення ефективного функціонування системи протиповітряної оборони, а також структурних і функціональних особливостей зенітних ракетних комплексів наявного парку озброєння дає змогу використовувати запропоновану методику оцінювання живучості зенітної ракетної бригади в ході ведення бойових дій.

Запропонована методика з урахуванням обраних показників і критеріїв стала основою алгоритму вироблення рекомендацій щодо підвищення живучості створеного угруповання системи зенітного ракетного прикриття. В процесі пошуку і вироблення рекомендацій за алгоритмом враховуються:

- ступінь маскуванню вогневих підрозділів від засобів розвідки противника;
- можливості засобів розвідки противника щодо виявлення вогневих підрозділів противником протягом проміжку часу;
- наявність і кількість хибних позицій вогневих підрозділів зенітних ракетних військ, їх ступені схожості до реальних позицій;
- можливості противника щодо виявлення вогневих підрозділів зенітних ракетних військ повітряним противником для нанесення по ним ударів або для вторинного пошуку (час реакції засобів противника, доведення зброї);
- часові характеристики щодо розгортання та згортання, приведення у бойову готовність сил і засобів вогневих підрозділів на позиції;
- середній час перебування вогневих підрозділів зенітних ракетних військ на позиціях;
- кількість запасних позицій, відстань між ними і час, який необхідний для їх заняття;
- вплив інженерного обладнання позицій вогневих підрозділів на їх невразливість;
- потужність і влучність засобів ураження противника;
- можливості системи логістичного забезпечення щодо забезпечення вогневих підрозділів зенітних ракетних бригад зенітними керованими ракетами;
- можливості системи логістичного забезпечення стосовно забезпечення вогневих підрозділів матеріально-технічними засобами, запасним інструментом і приладдям, вимірювальними засобами;
- віддалення сил і засобів ракетно-технічного забезпечення відносно підрозділів, які вони повинні забезпечувати зенітними керованими ракетами;

- можливості системи технічного забезпечення стосовно організації евакуації та ремонту озброєння і військової техніки, яке вийшло з ладу внаслідок ведення бойових дій;

- можливості зенітних ракетних комплексів адаптуватися для відновлення спроможного стану до подальшого ведення бойових дій.

Зазначений перелік вимог щодо створення та функціонування системи зенітного ракетного прикриття в розрізі її живучості можна враховувати при відпрацюванні питань планування і проведення заходів здійсненні відсічі збройної агресії, а також для розуміння причинності процесів, що відбуваються в цілому у випадках взаємодії чи надання допомоги частинам і підрозділам підрозділам зенітних ракетних військ.

УДК 355.5

Кухарець Дмитро Валерійович, науковий співробітник науково-дослідної лабораторії будівництва та оперативного застосування Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України, підполковник

АНАЛІЗ ВІДОМИХ ФОРМ І СПОСОБІВ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ТЕРИТОРІЇ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НЕМІЖНАРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

Основною метою спеціальних дій НГУ під час виконання службово-бойових завдань є нейтралізація (знешкодження) озброєних правопорушників, злочинців, терористів, тощо. Необхідність застосування такої дії як нейтралізація (знешкодження) пов'язана з тим, що внутрішнім противником, який протистоїть владним силам у збройному конфлікті неміжнародного характеру (ЗКНХ) є насамперед громадяни нашої країни, які в більшій мірі проводять такі дії вимушено, або під певним впливом і їх ліквідація (знищення) не є завданням державної влади. В протилежному випадку тільки назва дій – “ліквідація”, що має на увазі знищення може викликати обуреність як населення, так і світової спільноти, що в подальшому може призвести до введення миротворчого контингенту на територію країни з метою відвернення масових вбивств та насильства.

Дії по нейтралізації незаконних збройних формувань мають свої особливості, які виходять з наступних принципів:

– прихованість та швидкоплинність дій – цей принцип полягає в проведенні несподіваних, рішучих дій влади проти НЗФ і припинення їхньої діяльності на етапах підвищення активності. Крім цього в разі дотримання цього принципу імовірність вирішення конфлікту так званою “малою кров’ю” є більш високою;

– завдання мінімальних втрат мирному населенню та недопущення значних руйнувань цивільних об’єктів (інфраструктури району), що вплине на

економічний потенціал району конфлікту – пояснюється бажанням збереження і швидкого відновлення мирної діяльності кризового району;

– дії на етапі зародження конфлікту - пояснюється наявністю в цей час більшої інформаційної переваги над внутрішнім противником.

Виходячи з цього процес нейтралізації у внутрішньому збройному конфлікті можна розділити на 2 етапи:

– нейтралізація лідерів політичних (релігійних) партій (організацій) та польових командирів НЗФ;

– нейтралізація незаконних збройних формувань.

Нейтралізація лідерів політичних (релігійних) партій (організацій) та НЗФ властива періоду створення та активізації незаконних формувань з метою порушення активізації. Такі дії можуть бути проведені шляхом впливу на самого лідера (лідерів), членів його родини, знайомих, його економічні та політичні зв'язки, тощо. Основними способами дій можуть бути оперативно-розшукові та пошуково-ударні дії.

Нейтралізація НЗФ може бути повною або частковою і досягається завдяки наступним заходам:

– інформаційний вплив на НЗФ та порушення системи зв'язку (введення в оману шляхом надання дезінформації, радіоелектронною боротьбою, ін.);

– боротьба із економічним підґрунтям НЗФ шляхом виявлення і блокування каналів його фінансування, а також шляхи постачання сил та засобів, з метою підтримання НЗФ;

– ізоляція району місцезнаходження НЗФ (базових районів);

– впливом на об'єкти всебічного забезпечення;

– впливом на об'єкти системи режимних заходів НЗФ.

Для кожного типу ЗКНХ характерний свій характер збройної боротьби, і, відповідно, бойовий склад (БС) протиборчих сторін. Одним з головних чинників, що впливатимуть на БС угруповання НГУ з припинення ЗКНХ є БС НЗФ протидіючої сторони, їх підготовленість, характер їхніх дій. Оскільки характер

дій НЗФ має напівпартизанський, асиметричний характер, це вимагає притягнення значних сил для припинення такого конфлікту.

Мета, яку переслідують НЗФ, в остаточному підсумку зводиться до зміни силовим способом статусу частини території держави аж до її відділення, усунення регіональної влади й установлення іншого політичного режиму.

НЗФ майже завжди намагаються утримувати під своїм контролем певні території зони конфлікту, що свідчить про явні ознаки проведення ними для цього переліку відповідних заходів, які у більшості випадків можна було б характеризувати як систему режимних заходів (СРЗ).

Система режимних заходів створюється на основі великої кількості елементів (об'єктів), які можна об'єднати у певні групи. Такі групові об'єкти є системами тієї або іншої складності і є підсистемами системи більш високого рівня складності – СРЗ. Система режимних заходів НЗФ включає підсистеми: управління, розвідки, заходів з контролю за територією, заходів з протидії силам влади, забезпечення.

ЗКНХ, якими б не були його рушійні сили і цілі, не може бути розв'язаний вживанням заходів винятково військового характеру, це завдання загальнодержавного рівня. На відміну від глобальних воєн у ЗКНХ не може бути воєнних перемог. Будь-яке завоювання на ділі буде нестабільним успіхом. Переможною крапкою, що означає завершення збройного протистояння, може бути тільки національна й політична згода, заснована на компромісах і взаємних поступках.

УДК 355.3 : 355.4 (1-622 НАТО)

Гулак Юрій Степанович, кандидат військових наук, доцент, заступник начальника кафедри управління військами інституту державного військового управління Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, полковник

Слісар Павло Олександрович, ад'юнкт кафедри управління військами інституту державного військового управління Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, підполковник

АНАЛІЗ ВИКОНАННЯ ОРГАНАМИ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ ЗАВДАНЬ КООРДИНАЦІЇ ВОГНЕВОГО УРАЖЕННЯ ПРОТИВНИКА ПІД ЧАС СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ДІЙ ТА ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ НАД ТЕРИТОРІЄЮ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Метою проведення трансформації Збройних Сил України (ЗСУ) є не тільки перехід органів військового управління (ОВУ), штабів, військових частин на структуру збройних сил держав-членів НАТО, а й впровадження процедур планування, управління, бойового застосування угруповань військ (сил) відповідно до стандартів, прийнятих членами Альянсу під час ведення різних видів воєнних дій.

Досягнення визначеної мети здійснюється з урахуванням існуючих ресурсних обмежень шляхом поступового переходу на нову структуру відповідних ОВУ, розмежування функцій між структурними підрозділами штабів різних рівнів, в тому числі і органами планування та координації вогневого ураження противника (ВУП).

Аналіз нормативно-правових актів, практичне виконання заходів під час трансформації та розподілу повноважень між елементами ОВУ з питань планування та координації ВУП в операції військ (сил) виявив розбіжності у поглядах фахівців, пов'язані з відсутністю єдиного бачення на методологію здійснення даного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, а також сучасної нормативно-правової бази України свідчить, що ВУП є основним способом нанесення втрат військам і силам протидіючої сторони, зменшення бойового потенціалу його

військових частин та підрозділів, а отже відіграє вирішальну роль для досягнення мети операції.

Координацію ВУП доцільно розглядати як складову процесу управління, який здійснює командувач, ОВУ військами (силами), що залучаються до вогневого впливу на противника, для досягнення поставленої мети операції через реалізацію результатів планування ВУП.

ОВУ під час координації вогневого ураження противника можуть виконувати наступні завдання:

максимальна реалізація плану ВУП та плану операції військ (сил) в частині, що стосується ВУП;

безперервне добування, збір, вивчення, відображення, аналіз і оцінювання даних обстановки та прогнозування її розвитку;

оцінювання і відображення узагальнених даних про сплановані і ново виявлені об'єкти противника;

прийняття рішення на здійснення вогневого впливу на об'єкти противника;

доведення або постановка уточнених завдань до підпорядкованих ОВУ (штабів), військових частин та підрозділів, уточнення сил і засобів, що залучаються, виділеного ресурсу, часу нанесення удару, вогневого нальоту;

організація і підтримання безперервної взаємодії з безпосередньо підпорядкованими військовими частинами, підрозділами і штабами;

організація контролю за виконанням поставлених завдань.

У доповіді представлені результати аналізу впливу оперативних завдань під час ведення стабілізаційних дій та здійснення контролю над територією збройного конфлікту на роботу ОВУ, що відповідають за здійснення координації вогневого ураження противника. Як висновок зазначено, що завдання ОВУ під час координації ВУП можуть бути незмінними під час ведення операцій військ (сил) різними силовими структурами, що мають в своєму розпорядженні засоби дальнього вогневого впливу.

УДК 355.41

Писарєвський Сергій Васильович, викладач кафедри технічного та тилового забезпечення факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, майор

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ТЕРИТОРІЇ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НЕМІЖНАРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

Досвід збройних конфліктів другої половини ХХ початку ХХІ століття вказує на те, що в сучасних умовах результат ведення бойових дій значною мірою залежить від якісного, своєчасного та повного їх логістичного забезпечення. Аналіз локальних війн і збройних конфліктів останніх десятиліть дозволяє зробити висновок про те, що форми й способи ведення бойових дій були досить різними. Новим й дуже небезпечним викликом сьогодні стають гібридні методи ведення війни, що включають в себе комбінацію партизанської та громадянської воєн, а також заколоту і тероризму. До таких методів включають також інформаційну, психологічну, кібернетичну війни, економічний і дипломатичний тиск на супротивника.

Згідно чинного законодавства України головною рушійною силою для врегулювання збройного конфлікту неміжнародного характеру (ЗКНХ) є Національна гвардія України (НГУ). НГУ це - військове формування з правоохоронними функціями, призначене для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з іншими органами - із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону України, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань, організованих злочинних груп та організацій.

Для виконання завдань щодо врегулювання ЗКНХ НГУ у взаємодії з іншими військовими формуваннями та правоохоронними органами України буде проводити спеціальну операцію, метою якої буде нормалізація обстановки в регіоні, де виник ЗКНХ.

Спеціальна операція (СО) - сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем і часом одночасно проведених оперативних, пошукових, військових дій, боїв, ударів, заходів та контрзаходів, що проводяться військовими формуваннями спеціального призначення, формуваннями НГУ, службами безпеки та іншими воєнізованими формуваннями нетрадиційними методами та способами, на відміну від загальноприйнятих критеріїв військової операції.

Незалежно від виду і особливостей, кожна СО складається з трьох етапів: її організації, ведення та завершення.

Підчас організації СО проводяться такі заходи:

- прийняття рішення на операцію;
- планування операції;
- організація взаємодії;
- організація бойового та логістичного забезпечення;
- підготовка підрозділів і зосередження сил і засобів в районі майбутніх дій.

Як свідчить досвід бойових дій на сході нашої держави, логістичне забезпечення міжвідомчих угруповань не відповідає вимогам сьогодення. Існуюча система логістичного забезпечення є громіздкою, неефективною, високозатратною, непрозорою. Тобто ми бачимо, що логістичне забезпечення сил безпеки та оборони не приведені в єдину узгоджену систему, яка б відповідала стандартам НАТО. Логістичне забезпечення повинно постійно розвиватися на основі нових підходів з огляду на нові завдання, які вирішуються міжвідомчими угрупованнями.

Усебічне та безперервне логістичне забезпечення розглядається керівництвом НАТО як один з найважливіших чинників досягнення успіху при виконанні будь-якої операції.

У країнах Північноатлантичного Союзу під терміном «логістичне забезпечення» розуміється комплекс заходів, спрямованих на задоволення матеріальних, транспортних, побутових та інших потреб військ(сил) для підтриманні їх у необхідному ступеню готовності до виконання поставлених завдань. Об'єднані збройні сили НАТО мають розгалужену систему логістичного забезпечення – об'єднаний тил. Це сукупність єдиних органів управління логістичним забезпеченням призначених для спільного використання державами – членами блоку.

Виходячи з вище викладеного матеріалу, постає питання в докорінній зміні логістичного забезпечення сил безпеки та оборони для міжвидових спеціальних операцій, а також приведення його у відповідність до стандартів НАТО.

УДК 355.422.5

Власюк Валерій Васильович, доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військовий наук, підполковник;

Гасан Олексій Аркадійович, курсант командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, солдат.

МОДЕЛЬ ОЦІНЮВАННЯ МОЖЛИВОСТІ ВИКОНАТИ БОЙОВЕ ЗАВДАННЯ ПОХІДНОЮ ОХОРОНОЮ ЩОДО НЕДОПУЩЕННЯ РАПТОВОГО НАПАДУ ПРОТИВНИКА НА ГОЛОВНІ СИЛИ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ МАРШУ ПІДРОЗДІЛОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Починаючи з квітня 2014 року протиріччя між Російською Федерацією та Україною набули форму збройного конфлікту на сході держави.

З метою проведення стабілізаційних заходів на сході України було залучено Національну гвардію України (НГУ), Збройні Сили України та інші силові структури за призначенням.

Військові частини і підрозділи НГУ залучаються до виконання службових та бойових завдань на оперативно-тактичній системі блокпостів і опорних пунктах взводів.

Під час планових ротацій, зміни положення війська здійснюють марш.

Підвищену загрозу для підрозділів НГУ під час здійснення маршу можуть становити засідки противника.

Основними завданнями похідної охорони є забезпечення: безперешкодного просування колони основних сил; унеможливлення раптового нападу противника на підрозділи, які охороняються; вигідних умов для вступу в бій.

У наявних керівних документах, а саме Бойових статутах, Інструкціях, Методичних рекомендаціях, Наказах, Наставах не розглядаються питання щодо кількісної оцінки можливості виконати бойові завдання похідною охороною під час здійснення маршу підрозділом НГУ.

Не своєчасне виявлення засідки противника похідною охороною може призвести до значних втрат серед особового складу підрозділу, озброєння та техніки, про що свідчать чисельні факти обстрілів колон силових структур противником на сході України. Тому виникає потреба застосування наукових підходів та розроблення методики, за допомогою якої оцінювати можливість виконати бойові завдання похідною охороною щодо недопущення раптового нападу противника на головні сили під час здійснення маршу підрозділом НГУ.

Для вирішення описаної проблемної ситуації розроблено модель оцінювання можливості виконати бойове завдання похідною охороною щодо недопущення раптового нападу противника на головні сили під час здійснення маршу підрозділом НГУ.

На першому етапі проводиться збирання, оброблення початкових даних для оцінювання можливості виконати бойове завдання похідною охороною підрозділу НГУ, що здійснює марш, а саме: середня очікувана швидкість маневру противника, середня швидкість руху похідної охорони, імовірність знищення противника і-м типом озброєння, кількість і-х одиниць озброєння сил похідної охорони, необхідний час ведення бойових дій силами похідної охорони із противником для забезпечення можливості розгорнутися колоні, що здійснює марш, у бойовий порядок, середній необхідний час для розгортання колони, що здійснює марш, у бойовий порядок.

На другому етапі проводиться розрахунки прогнозованої можливості виконання бойового завдання похідною охороною підрозділу НГУ під час здійснення маршу, а саме обчислення ймовірності неухилення противника від органів спостереження похідної охорони підрозділу НГУ, обчислення ймовірності знищення противника силами похідної охорони підрозділу НГУ, обчислення ймовірності своєчасного розгортання підрозділу у бойовий порядок.

На третьому етапі проводиться перевірка виконання умови критерію ефективності.

На четвертому етапі проводиться отримання прогнозованих результатів оцінювання можливості виконання бойового завдання похідною охороною підрозділу НГУ під час здійснення маршу.

Напрямок подальшого дослідження планується розробка моделі оцінювання можливості виконати пошукові заходи щодо виявлення та знищення диверсійно-розвідувальних сил противника в заданому районі підрозділом НГУ.

УДК 355.318.1

Голіна Ольга Юріївна, науковий співробітник науково-дослідного сектору правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВИХ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ПРОБЛЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ООС

Військово-політичний стан сучасної України, що сформувався після 2014 року внаслідок агресії Росії проти України як суверенної держави та члена ООН, характеризується впровадженням комплексу різноманітних заходів із протидії зовнішньої агресії, відновлення територіального устрою та подолання наслідків військової окупації частини території.

Події останніх шістьох років наочно продемонстрували, що військова сила продовжує залишатися одним із важливих інструментів державної політики. Але неготовність силових структур, у т. ч. Збройних Сил України, до оперативних дій, спричинена рядом проблем і слабкою управлінською системою, безвідповідальністю та неготовністю протистояти російському тероризму і власному сепаратизму як одній із нових форм бойових (воєнних) дій призвело до створення Національної гвардії України, що є новітнім військовим формуванням, створеного миттєво у відповідь на анексію півострова Крим та збройну агресію Російської Федерації на сході України і наділено одночасно військовими й правоохоронними функціями.

Нацгвардія сформована на основі підрозділів Внутрішніх військ України та учасників Євромайдану. Формування першим стало на захист територіальної цілісності країни від агресора. Підрозділи Нацгвардії звільняли місцеві органи влади на сході України від проросійських бойовиків та прихильників «русской весны». Нацгвардійці разом з іншими захисниками України зупинили розповсюдження «російської чуми» на інші території нашої держави. Вони забезпечили можливість Збройним силам України провести мобілізацію та

набути спроможності протистояти військовій агресії за участю регулярних російських військ.

Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями та призначена для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій.

Діяльність НГУ ґрунтується на принципах верховенства права, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, позапартійності, безперервності, законності, відкритості для демократичного цивільного контролю, прозорості, відповідальності, централізованого керівництва та єдиноначальності.

Як самостійна силова структура існувала з 1991 по 2000, як військове формування з правоохоронними функціями на базі Внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України та залученням нових військових кадрів на добровольчій основі з 13 березня 2014 року. Загальна чисельність – до 60 тисяч військовослужбовців.

За 6 років НГУ здолала тернистий шлях від нашвидкуруч створеного молодого формування до потужної складової сектору безпеки та оборони України. Підрозділи Нацгвардії готові до виконання службово-бойових завдань в умовах мирного часу, в кризовий період та в умовах запровадження воєнного стану. І головна їх унікальність полягає в тому, що вони потребують мінімум часу для переходу з одного стану в інший.

З перших днів проведення Антитерористичної операції на сході України підрозділи Національної гвардії України разом із добровольцями стали на захист

територіальної цілісності України. До складу Нацгвардії увійшли добровольчі батальйони «імені Героя України генерал-майора Сергія Кульчицького», «Азов», «Донбас». Завдяки самовідданості та незламній вірі у незалежну Україну в 2014 році підрозділи Нацгвардії втримали ситуацію на Донбасі під контролем і дали змогу мобілізуватися підрозділам Збройних сил, наростити спроможності та повноцінно стати на захист України.

У 2014–2015 роках підрозділи НГУ виконували бойові завдання по всій лінії зіткнення в межах протидії проросійським незаконним збройним формуванням. Зокрема, нацгвардійці брали участь у ліквідації блокпостів незаконних збройних формувань так званих ЛНР / ДНР, забезпечували контроль територій, на яких розгорталися сили АТО, організовували блокування осередків дислокації НЗФ, здійснювали недопущення поширення діяльності НЗФ на інші території, проводили розвідувально-пошукові заходи, пошук місць установа керованих фугасів. Підрозділи Нацгвардії забезпечували спільно з підрозділами ЗСУ супроводження колон сил АТО на шляхах сполучення, проведення рейдових та штурмових дій у складі штурмових груп спільно з підрозділами Збройних сил, Служби безпеки, Державної прикордонної служби України.

Нацгвардійці визволяли від проросійських бойовиків та найманців Слов'янськ, Попасну, Сєверодонецьк, Лисичанськ та інші міста й населені пункти. Брали участь у боях за Іловайськ та Дебальцеве, обороняли Маріуполь та штурмували Широкино.

З кінця 2015 року підрозділи Збройних сил України змінили підрозділи Нацгвардії на 1-й лінії оборони в районі проведення Атитерористичної операції. Після перерозподілу зон відповідальності між підрозділами ЗСУ особовий склад НГУ залучається до виконання бойових завдань з ізоляційно-обмежувальних заходів на блокпостах та утримання взводних опорних пунктів на другому та третьому оборонних рубежах, охорони та оборони базових таборів, місць дислокації, об'єктів критичної інфраструктури в зоні проведення АТО.

З 30 квітня 2018 року, після зміни формату проведення АТО, підрозділи НГУ беруть участь в операції Об'єднаних сил. Нацгвардійці несуть службу на стаціонарних та мобільних блокпостах, охороняють взводні опорні пункти, важливі державні об'єкти, охороняють громадський порядок, органи судочинства, здійснюють конвоювання спецконтингенту, прикривають державний кордон на межі з РФ, здійснюють контрдиверсійну боротьбу, батальйонні тактичні групи НГУ беруть участь в оборонних діях на лінії зіткнення.

Сьогодні понад 40 тисяч військовослужбовці НГУ виконують широке коло завдань як самостійно, так і у взаємодії з колегами з правоохоронних органів, Збройних сил України та інших структур сектору безпеки та оборони України. Зокрема, підрозділи Національної гвардії беруть участь в операції Об'єднаних сил, виконують завдання з прикриття державного кордону, борються зі злочинністю, охороняють громадський порядок, а також особливо важливі об'єкти, органи державної влади, супроводжують засуджених і осіб взятих під варту, охороняють дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав у різних куточках України, тимчасово охороняють суди, органи та установи системи правосуддя.

Основним законодавством регламентуючим діяльність НГУ у боротьбі із незаконними збройними формуваннями, є ст. 1 ЗУ про НГУ: де зазначено призначення та завдання Національної гвардії України.

В законодавстві України визначено ряд понять, що стосується збройних конфліктів всередині держави одним з основних є Закон України «Про національну безпеку України». Цей Закон відповідно до КУ визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз.

Цим Законом визначаються та розмежовуються повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, створюється основа для

інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони.

Пункт 5. ст. 18 цього Закону більш детально зазначає, що Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, призначеним для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з іншими органами - із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону України, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань, організованих злочинних груп та організацій.

У мирний час гвардія входить до складу сил безпеки і виконує правоохоронні функції, а також розвиває спроможності, необхідні для виконання завдань у складі сил оборони. Із урахуванням визначеним в цьому законні завданні обороно промисловому комплексу України забезпечити оперативні спроможності сил та засобів сектору безпеки і оборони шляхом постачання нових і модернізації наявних зразків озброєння, військової та спеціальної техніки, фактично визначає, що розроблення та відпрацювання рішень органів військового управління із застосування сил та засобів НГУ здійснюється на оперативному рівні.

Із введенням воєнного стану НГУ приводиться в готовність до виконання завдань за призначенням в умовах дії правового режиму воєнного стану, входить до сил оборони, виконує завдання та підпорядковується відповідно до положень

Закону України "Про правовий режим воєнного стану" та Закону України "Про Національну гвардію України".

Стаття 8. Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» визначає, що для забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях: ..... 2) у зонах безпеки, прилеглих до району бойових дій діє особливий порядок, що передбачає надання органам сектору безпеки і оборони, іншим державним органам України спеціальних повноважень, необхідних для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації. Межі зон безпеки, прилеглих до району бойових дій, визначаються начальником Генерального штабу - Головнокомандувачем Збройних Сил України за поданням Командувача об'єднаних сил.

Таким чином, сьогодні Національна гвардія – це дієва сила, яка виконує складні бойові операції і підтримує порядок на вулицях мирних українських міст. Її історія тісно переплетена з історією нової України.

УДК 341.1/8

Морквін Дмитро Анатолійович, старший науковий співробітник (начальник сектору) науково-дослідного сектору правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України підполковник

ПРАВОВИЙ ОГЛЯД ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МІЖНАРОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПРОТИДІЇ КАТУВАННЮ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ ООС

За даними Української Гельсінської спілки з прав людини до сьогодні у полоні незаконних збройних формувань перебувають українські військові. За свідченнями українських військових, яким вдалося вибратися із полону, полон на непідконтрольній Україні території – це не тільки неволя, це допити та вимагання неправдивих свідчень. Якщо не можуть зламати людину психологічно, тоді вдаються до фізичної розправи, морять голодом, шантажують вбивством рідних. Статистика є невтішною – на тимчасово окупованій території піддавалися катуванню 80 % військовослужбовців. Явище катування затриманих носить системний та масштабний характер – фізичне насильство застосовується у всіх місцях несвободи на тимчасово окупованій території.

Зважаючи на зазначене постає питання правового огляду міжнародного законодавства щодо протидії катуванню та відповідного його подальшого імплементації у національне законодавство України.

Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй 10 грудня 1984 року прийняла Конвенцію проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів ставлення і покарання. Цей документ, включає 33 статті, набрав чинності 26 червня 1987 року. Комітет проти катувань розпочав здійснення своїх функцій 1 січня 1988 року.

Комітет складається з 10 експертів, які мають високі моральні якості і визнану компетенцію в галузі прав людини. Експерти, які повинні бути громадянами держав-учасниць, обираються цими державами шляхом таємного

голосування. Строк їхніх повноважень складає чотири роки і може продовжуватися.

Комітет є новим органом Організації Об'єднаних Націй, на який покладається конкретна функція контролю за дотриманням багатостороннього документа щодо захисту від катувань та інших нелюдських видів ставлення. Конвенція встановлює ряд зобов'язань, здатних зміцнити сферу дотримання прав людини і основних свобод, а також наділяє Комітет проти катувань для розгляду і розслідування широкими функціями, здатними забезпечити ефективність його практичної діяльності. На своїй першій сесії, яка відбулася в Женеві в квітні 1988 року, члени Комітету проти катувань прийняли, зокрема, правила процедури і визначили методи роботи Комітету у відповідності до положень конвенції.

Як правило, комітет проводить щорічно дві чергові сесії. Однак за рішенням Комітету, на прохання більшості його членів або на прохання однієї з держав-учасниць Конвенції можуть скликатися спеціальні сесії. Комітет обирає серед своїх членів голову, трьох заступників голови та доповідача. Посадові особи в такому складі обираються на два роки з можливістю переобрання. Комітет може пропонувати спеціалізованим установам, зацікавленим органам Організації Об'єднаних Націй, міжурядовим регіональним організаціям з консультативним статусом при Екологічній і Соціальній Раді подавати йому інформацію, документацію і письмові заяви, які стосуються діяльності, що він її проводить у відповідності до Конвенції. Він представляє державам-учасницям і Генеральній Асамблеї Організації Об'єднаних Націй щорічну доповідь про свою роботу.

Крім зазначеного у 1982 році Генеральна Асамблея створила Добровільний фонд ООН з допомоги жертвам тортур. Мета фонду полягає у тому, щоб отримати добровільні вкладення від урядів, організацій, фондів, приватних підприємств, а також окремих осіб. Фонд розподіляє їх неурядовим організаціям і центрам, що допомагають жертвам тортур та їх родичам, чий права були грубо

порушені у результаті тортур. Керівництво фондом здійснюється Генеральним секретарем ООН та Опікунською радою, що діє у консультативному статусі.

Зважаючи на зазначене, можна зробити висновок, що на міжнародному рівні законодавство щодо протидії катуванню розроблено на достатньому рівні. Основним завданням державних органів України, керівництва військових формувань, зокрема Національної гвардії України, є роз'яснення міжнародного законодавства з цього питання і допомога у можливому юридичному вирішенні питань катування військовослужбовців і притягнення винних до відповідальності на міжнародному рівні.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ СЕМІНАР

“ Актуальні проблеми застосування Національної гвардії України для здійснення контролю території збройного конфлікту неміжнародного характеру ”

Збірник тез доповідей

Відповідальний за випуск *С.А. Манжура*

Комп'ютерна верстка *Д.В. Кухарець*

Підписано до друку 27.11.2020р. Формат паперу 60x84/16. Різограф
Папір офсетний. Ум. друк. арк. 2. Тираж 12 прим.

Редакційно-видавничий відділ НАНГУ
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 1840 від 10.06.2004р.
Друкарня НАНГУ
61001, м. Харків, майдан Захисників України, 3